

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

XI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

17 – 18 ЖОВТНЯ 2023 р.

«ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ»

м. Одеса

УДК 330.34:005.35(477"20")

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Матеріали ХІ Міжнародної науково-практичної конференції 17-18 жовтня 2023 року. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2023. – 663 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Науковий редактор Козак К.Б. - д-р екон. наук, професор, директор ННІПЕіМ ім. Г. Е. Вейнштейна ОНТУ

Редакційна колегія:

Агеева І.М. – к.е.н., доц., Басюркіна Н.Й. – д.е.н., проф., Баранюк Х.О. – к.е.н., доц., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Немченко В.В. – д.е.н., проф., Павлов О.І. – д.е.н., проф., Седікова І.О. – д.е.н., проф., Ніколюк О.В. – д.е.н., проф., Козак К.Б. – д.е.н., проф., Соловей А.О. – к.і.н., доц., Згадова Н.С. – к.е.н., доц., Маркова Т.Д. – к.е.н., доц., Волкова А.Ю. – ас., Мільчева В.В. - PhD, доц., Новикова В.С.

Матеріали додаються за оригіналами рукопису

Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та сутність наданих матеріалів

МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНІ ЕФЕКТИ ВІД ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПЕРСПЕКТИВНИХ ГАЛУЗЕЙ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ: МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ²

Никифорук О.І., д.е.н., с.н.с.

Стасюк О.М., к.е.н., с.н.с.

Федяй Н.О., к.е.н., м.н.с.

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», м. Київ

У дослідженні визначено методологічні аспекти оцінки мультиплікаційних ефектів від інноваційної модернізації перспективних галузей промисловості України. Основними кроками по оцінці зазначених ефектів на макроекономічному рівні мають бути: 1) формування інформаційної статистичної бази; 2) адаптація методичних підходів до оцінки мультиплікаційних ефектів на основі використання «Таблиці Витрати-Випуск України» відповідно до наявних статистичних даних; 3) математичні розрахунки та інтерпретація отриманих значень мультиплікаційних ефектів для економіки України.

В сучасних військових умовах розвитку економіки України, окрім забезпечення обороноздатності країни, що є першочерговим завданням, важливо також визначити *стратегічні пріоритети* та перспективи інноваційної модернізації промислових галузей національної економіки, що складуть основу для повоєнної відбудови країни та будуть поштовхом для її економічного зростання. Перші інституційні кроки в напрямку визначення таких стратегічних пріоритетів були здійснені ще до початку повномасштабного вторгнення відповідно до Указу Президента України від 16 липня 2021 року №306 "Про стимулювання пошуку, видобутку та збагачення корисних копалин, які мають стратегічне значення для сталого розвитку економіки та обороноздатності держави" [1], який стосувався саме переліку металевих руд та неметалевих корисних копалин. Проте цей Указ на пряму не передбачав визначення на державному рівні напрямів інноваційної модернізації галузей промисловості України. Проте, наданому етапі окреслення цих напрямів має стати невід'ємною складовою державної політики підтримки розвитку економіки України.

Визначення перспективних галузей промисловості має базуватися на результатах наукових досліджень з урахуванням таких позицій: 1) формування обмеженого переліку для вироблення стратегічно важливої спеціалізації України на внутрішньому та зовнішніх ринках [2], 2) виокремлення тих галузей промисловості для інноваційної модернізації,

² Дані матеріали підготовлені в рамках виконання наукового проекту «Інноваційна модернізація перспективних галузей промисловості України у повоєнний період на основі існуючого науково-технічного, виробничого та ресурсного потенціалу». Державний реєстраційний номер роботи 0123U102325.

які б забезпечували високий рівень доданої вартості та, відповідно, створення високих мультиплікаційних ефектів в економіці України.

З огляду на масштабність перспектив реалізації таких змін та значущість їх результатів для національної економіки виникає необхідність оцінки мультиплікаційних ефектів на макроекономічному рівні. Мультиплікаційні ефекти для національної економіки - це позитивні зміни основних макроекономічних показників, які поширюються по системі міжгалузевих зв'язків та спричинені початковими імпульсами, до яких належать приріст Випуску (виробничих витрат), приріст складових валової доданої вартості (ВДВ) та наявність капітальних інвестицій. Особливо важливо проводити оцінку мультиплікаційних ефектів для стратегічно важливих та перспективних галузей промисловості України, що підтримуються (в тому числі фінансуються) державою на новітній технологічній основі у военний та повоєнний період.

З огляду на актуальність вищевикладених положень, методологічні аспекти в рамках проведення наукового дослідження з оцінки мультиплікаційних ефектів при інноваційній модернізації перспективних галузей промисловості України мають бути наступними:

1. *Формування інформаційної бази статистичних показників* для подальших розрахунків в ретроспективі на основі офіційної державної статистики, в т.ч. державне спостереження “Таблиця Витрати-Випуск України в основних цінах” (ТВВ). Використання ТВВ є обов'язковим, оскільки методи оцінки мультиплікаційних ефектів на макрорівні лежать у площині теорії міжгалузевого балансу виробництва та розподілу товарів та послуг, розробленої В.В. Леонтьєвим.

При оцінці мультиплікаційних ефектів доцільно використовувати програмний продукт Microsoft Excel 2016 та дані із баз даних Державної служби статистики України, відомості державних органів і організацій; науково-аналітичні матеріали та публікації, матеріали науково-практичних семінарів, конференцій і круглих столів; публікації в засобах масової інформації, включаючи офіційні веб-сайти у всесвітній інформаційній мережі Інтернет; дані, отримані (виявлені) в процесі проведених досліджень, в тому числі безпосередньо державними органами та організаціями; інші джерела за досліджуваній ретроспективний період.

2. *Адаптування методичних підходів до оцінки мультиплікаційних ефектів* для деталізованих ВЕД, що потрібно дослідити. Для цього використовується ТВВ, зокрема, матриця використання продукції вітчизняного виробництва, в якій в міжгалузевих потоках виключена імпортна продукція у тих ВЕД, які віднесено до перспективних, стратегічно важливих та підпадають під інноваційну модернізацію.

Важливою буде оцінка мультиплікаційних ефектів для економіки через а) приріст Випуску; б) наявність капітальних інвестицій; в) прирости оплати праці, податків, прибутків як складових ВДВ; г) приріст зайнятості.

Мультиплікаційний ефект від приросту Випуску включає в себе 1) безпосередні ефекти, пов'язані зі зростанням виробництва в окремому ВЕД та визначаються через коефіцієнти прямих та повних витрат та 2) додаткові ефекти через міжгалузеві зв'язки, які проявляються у прирості Випуску інших ВЕД економіки.

Мультиплікаційний ефект для економіки через наявність капітальних витрат (інвестицій), які є початковим імпульсом для виникнення цього ефекту, формується шляхом розповсюдження приросту кінцевого споживання та, як наслідок, приросту Випуску по системі міжгалузевих зв'язків по аналогії із ефектом від приросту Випуску та визначається з використанням матриці технологічної структури накопичення основного капіталу за рахунок наявності капітальних інвестицій.

Мультиплікаційний ефект для економіки через приріст складових ВДВ (складових третього квадранту ТВВ) полягає у “замиканні” цих приростів на складових другого квадранту ТВВ, а саме: оплата праці на прирості кінцевих споживчих витрат домогосподарств; податків на кінцевих споживчих витратах загального державного управління; прибутків на валовому нагромадженні основного капіталу [3].

Мультиплікаційний ефект для економіки через приріст зайнятості ілюструє мультиплікатор зайнятості, який показує, як створення робочих місць в окремому ВЕД призводить до збільшення непрямих робочих місць в інших ВЕД [4].

Враховуючи відсутність офіційних статистичних даних Державної служби статистики України по виробництву (Випуску) окремих складових ВЕД³ в Україні, в розрахунках мультиплікаційних ефектів доцільно робити припущення або відповідні деталізовані розрахунки їх частки в окремому ВЕД. Відповідно до цього, розрахунки представлятимуть собою економічну модель формування мультиплікаційних ефектів в національній економіці від інноваційної модернізації перспективних галузей промисловості. Мультиплікаційні ефекти в такому випадку треба представляти для першого рівня міжгалузевих зв'язків.

3. Проведення математичних розрахунків на основі сформованої інформаційної бази даних й адаптованих методичних підходів та визначити мультиплікаційні ефекти для економіки України від інноваційного розвитку та модернізації перспективних галузей промисловості.

Практична реалізація наведених вище методичних аспектів апробована на розрахунку мультиплікаційних ефектів у різних ВЕД: ВЕД “Будівництво” – було проведено розрахунок мультиплікаційних ефектів

³ Йдеться про промислове виробництво окремих металевих та неметалевих корисних копалин які увійшли в укрупнені категорії ВЕД і немає можливостей їх виокремлення в ТВВ для розрахунків.

від капітальних інвестицій при реалізації великого інфраструктурного проєкту – будівництво Дністровської ГАЕС за період 2010-2021 рр.; ВЕД “Металургійне виробництво” – було проведено розрахунок мультиплікаційних ефектів від приросту Випуску при нарощуванні виробництва алюмінію за період 2014-2020 рр. та було проведено розрахунок мультиплікаційних ефектів від приросту оплати праці найманих працівників як складової ВДВ при збільшенні виробництва металевого титану за період 2012-2021 рр.

Література

1. "Про стимулювання пошуку, видобутку та збагачення корисних копалин, які мають стратегічне значення для сталого розвитку економіки та обороноздатності держави" Указ Президента України про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 16 липня 2021 року №306. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3062021-39457>
2. Шевченко Анастасія. Проблеми та перспективи розвитку стратегічних галузей промисловості України. Національний інститут стратегічних досліджень. (2023). URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/problemy-ta-perspektyvy-rozvytku-strate>
3. Никифрук О.І., Кучер С.В., Стасюк О.М., Федяй Н.О. Мультиплікаційні ефекти від інвестування в суспільно значимий інфраструктурний проєкт. *Економіка та прогнозування*. 2023. № 1. С. 97–114.
4. Никифрук О.І., Стасюк О.М., Федяй Н.О. Соціально-економічні мультиплікативні ефекти від реалізації великих інфраструктурних проєктів для української економіки. *Економіка України*. 2023. № 5 (738). С. 23–34.

26.	Leonov Oleksandr, Leonova Tetiana SOME APPROACHES TO DEVELOPING EFFECTIVE COMMUNICATION STRATEGIES IN AGRIBUSINESS	92
27.	Лизогуб А.О. МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО В УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ.....	95
28.	Літвінова А.М. ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ СТУДЕНТАМИ МЕНЕДЖЕРАМИ.....	97
29.	Мардар М.Р., Устенко І.А. МАРКЕТИНГ У СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ.....	99
30.	Мельник А.М., Король С.Я. КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕВАГ ТА НЕДОЛІКІВ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	102
31.	Мельник А.Р., Колеснікова К.С. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	105
32.	Мещеряков В.Є., Рослякова А.К. ВПЛИВ АНАЛІЗУ НА ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА.....	108
33.	Момот В.Є., Санин В.П. ІНДИКАТИВНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ ВІДПОВІДНО ДО СЕРВІСНОЇ МОДЕЛІ.....	111
34.	Морозова М.Е. ІНСТРУМЕНТИ ПІДБОРУ ПЕРСОНАЛУ.....	116
35.	Мунтян І.В., Мільчева В.В., Донець Л.Я. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИЙ БРЕНД: ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ТА ПРАКТИКИ.....	119
36.	Никифоруk О.І., Стасюк О.М., Федяй Н.О. МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНІ ЕФЕКТИ ВІД ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПЕРСПЕКТИВНИХ ГАЛУЗЕЙ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ: МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ.....	122
37.	Агєєва І.М., Новикова В.С. ДОСЛІДЖЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	126
38.	Огренич Ю.О., Василенко Д.О. СТАН ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ, НАДАННЯ ПІЛЬГ, ПЕРСПЕКТИВИ	131